

tográfia szülessen meg orvostörténész tollából.

Jakubisko filmje bizonyára felébreszti a magyar és szlovák történészek, beleértve a medicina históriáival foglalkozók érdeklődését is közös múltunk e rejtélyes alakja, a hol „bűnös-

nek”, hol „áldozatnak” tartott grófnő személye iránt. Nincs kizárva, hogy az igazság e két véglet közt lappang (s marad rejtve a *Bathory* után is).

DR. KISS LÁSZLÓ

Moll Károly és a súlyfürdő

Dr. Moll Károly (1889–1982) egyetemi tanulmányait Budapesten végezte, ahol 1913. november 15-én doktorált. Orvostanhallgató korában, a nyári hónapokban Pöstyénben a neves fürdőorvos, Weisz Eduárd mellett dolgozott, itt ismerkedett meg a mozgásszervi betegségek diagnosztikájával és gyógyításával. Avatása után rövid ideig Budapesten kórházi, majd körzeti orvos volt. Az I. világháborúban először az orosz fronton, majd a Piave melletti harctéren dolgozott katonaeorvosként. 1918 novemberétől a Jendrassik Ernő vezette budapesti belklinikán kapott állást. 1920-tól a nyári hónapokban Hévízen dolgozott fürdőorvosként, ahol igen jól tudta hasznosítani pöstyéni tapasztalatait. 1927-ben a budapesti MÁV Kórházban megszervezte a reumatológiai és fizioterápiás szakrendelést, majd egy évvel később az ország első reumatológiai fekvőbeteg-osztályát. Számos publikációja jelent meg a reumás betegségek kóroktanáról. Sokat foglalkozott a fürdőkezelések során érvényesülő hidrosztatikai hatás tanulmányozásával. 1932-től ő lett Hévíz hivatalos fürdőorvosa. A Hévízi Állami Gyógyfürdőkórház megalakulásakor igazgatóhelyettesnek nevezték ki.

A rengeteg szervezési és irányítási munka mellett akadt ideje élete főművének, a súlyfürdőnek a megalkotására, melyről 1953-ban az *Orvosi Hetilap*-ban számolt be¹. Álljon itt az első ún. tutajos súlyfürdő-berendezés képe, amely a közleményben szerepelt.

A forradalmian új, víz alatti trakciós eljárás nemzetközi fórumon először 1955-ben, a III. Európai Reumatológiai Kongresszuson került ismertetésre Hága-Scheweningenben, Hollandiában. Az előadást Moll Károly helyett – aki

nem tudott részt venni a kongresszuson – Schulhof Ödön tartotta meg. Az előadás nyomtatásban 1956-ban jelent meg a *Contemporary Rheumatology* című kiadványban, amely a kongresszus összes előadásának teljes szövegét tartalmazza².

Az évek folyamán a súlyfürdő nemcsak Magyarországon terjedt el széleskörűen, hanem néhány más országban is eredményesen alkalmazták (Ausztria, Szlovákia, Izland, Kanada).

Öröndetes, hogy az utóbbi években a súlyfürdő helyes alkalmazásával, biomechanikájával, hatásmechanizmusával több tudományos igényű előadás és dolgozat is foglalkozott.

A fentiek ismeretében, úgy érzem, érdekes lehet egy eredeti dokumentum közrebocsátása, melyet Moll Károly 1980-ban, 91 éves korában írt. Valamit az előzményekről. Abban a megtiszteltetésben volt részem, hogy Moll Károlyt személyesen ismerhettem, és több végtelesen érdekes délutáni és kora esti beszélgetésen vehettem részt Hévízen, ahol a házigazda a világról, az orvoslásról és saját találmányáról, a súlyfürdőről fejtette ki véleményét. A beszélgetések addig folytak, amíg „tata”, ahogy családtagjai nevezték, ellentmondást nem tűrő hangon kijelentette, hogy „na, geh ma’ schlafen!”, ami azt jelentette, hogy ő visszavonul, és a vendégeknek is illik elmenni.

Moll főorvos urat veje, dr. Donáth Antal, az ismert plasztikai sebész és lánya Moll Ágnes szemész főorvos révén ismertem meg. A kapcsolat természetesen nem volt folyamatos, de ha Hévízen voltam vagy voltunk a feleségemmel, rendszerint felkerestük az öregurat.

1980 decemberében tőle szokatlan módon felhívott telefonon, és azt közölte, hogy küld

egy cikket, próbáljam meg leközlötni valamelyik hazai orvosi folyóiratban, és ha ott megjelenik, kissé kibővíve külföldön is szeretné megjelentetni. A nagyméretű boríték karácsony és újév között érkezett meg. A cikk mellett – melyet változtatás nélkül, betű szerinti pontos átiratban közlünk – egy rövid levélke is volt az alábbi szöveggel.

Január első felében megpróbáltam a cikket különböző lapoknál elhelyezni, de a szerkesztők nem mutattak érdeklődést az írás iránt. Január végén Károly bácsi üzent, hogy hagyjam az egészet, semmi értelme erőltetni a megjelentetést. Moll főorvos úr levelében utalt egy – esetleg két – cikkére, melyek az ötvenes években a Münchener Med. Wschr.-ben jelentek meg a súlyfürdőről. A lap szóba jövő évfolyamait átnézve nem találtam az adott időszakban egy cikket sem tőle. Azonban a hatvanas években négy publikációja jelent meg a fenti folyóiratban, melyek közül kettő a súlyfürdővel foglalkozik, jöllehet az 1961-es közlemény címéből nem lehet erre következtetni^{3,4}.

Még egy alkalommal találkoztam vele 1981 nyarán vagy kora őszén – nem emlékszem pontosan –, amikor azt mondta, szomorú dolog, hogy a szakmát nem érdekli annak a véleménye, aki ezt a gyógyeljárást feltalálta. Majd keserűen hozzátette: „valószínűleg nem találják a súlyfürdőt elég tudományosnak”.

Hogy mennyire igaza volt, azt az alábbiakkal is alá tudom támasztani. Néhány évvel később derékpanaszokkal osztályunkra került szakmánk egy prominens képviselője, akinek súlyfürdőt rendeltem, amit nem akart elfogadni azzal az indoklással, hogy ilyen, tudományos vizsgálatokkal alá nem támasztott „ku-

Kedves Pistám!

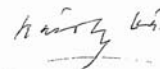
Már leragasztottam a "nagy póstát", amikor eszembe jutott még egy kérdésem. T. i. az 50-es évek elején a súlyfürdőről leközltem a Münchener med. Wochenschriftben is egy dologzatot, – sőt talán kettőt is. Arra kérem, hogy érdeklődj meg, hogy most hogyan van a külföldi folyóiratokba való közlemények kiküldése, szabadon megy-e vagy engedély kell-e hozzá?

Flnézésedet kérem, hogy evvel is terhellek. Illelnek ennyi idő után ott is az eredményekről bezzámol-

nim! - Flnézésedet e terhelésért!

Szeretettel ölel

Hévíz 1980. XII. 22.

ruzló módszerrel” őt ne kezeljem. A végén mégis ráállt, és a tizedik kezelés után elismerte, hogy sokkal jobban van, és a súlyfürdő mégiscsak hatásos eljárás.

Csaknem 56 évvel a cikk megírása és 27 évvel Moll Károly halála után a *MediArt* jóvoltából „posztumusz” mégis megjelenik a közlemény, amely a szerző utolsó szakmai megnyilvánulása volt.

A közzétételt nem vitaindítónak szánom, hanem a közelmúltban megjelent kiváló, a kérdéssel foglalkozó cikkekhez szeretnék egy érdekes orvostörténeti adalékkal szolgálni.

Irodalom

1. Moll K.: A discusherniák gyógykezelése az un. „súlyfürdővel”. *Orvosi Hetilap* 1953, 94, 1173–1175.
2. Moll, K.: Die Behandlung Discushernien mit den sogenannten „Gewichtsbädern”. In: *Contemporary Rheumatology*. Elsevier Publishing Comp., Amsterdam–London–New York, Princeton 1956, 326–329.
3. Moll, K.: Ischias als Ursache von Schenkelstumpfschmerzen. *Münch. Med. Wschr.* 1961, 103, 567–568.
4. Moll, K.: Subaquale Streckbehandlung, weitere Erfahrungen mit den sog. „Gewichtsbäder”. *Münch. Med. Wschr.* 1966, 108, 607–609.

DR. FLUCK ISTVÁN

A célravezető súlyfürdő-berendezésről és helyes alkalmazási módjáról

Összeállította: Moll Károly dr.

A 27 év előtt, 1953 tavaszán Moll Károly dr. által feltalált súlyfürdő eljárás kiváló gyógyeredményei folytán gyorsan elterjedt a magyar

gyógyfürdők között, és ma alig van számottevőbb gyógyfürdő, ahol súlyfürdő berendezés ne volna. De minthogy azt a feltalálója nem

szabadalmaztatta, egyesek sok egyéni és sokszor célszerűtlen változtatást eszközöltek a szerkezetén. Ezért minta szerinti súlyfürdő ma is csak Hévízen van. Az egyéni változtatások többnyire a súlyfürdő gyógyhatásának a rovására mentek, és ugyanakkor pedig az SZTK szempontjából a táppénz növekedéséhez is. Ezért szükséges, hogy a legjobb eredményeket produkáló súlyfürdő berendezésről még egyszer – hivatalosan is – megemlékezzünk, ami egyúttal utasításnak is szolgáljon minden működő súlyfürdő számára annak helyes szabványához, az eltelt 27 év tapasztalatainak a tekintetbe vételével.

Köztudott dolog, hogy a gerincnyújtó eljárás orvosi terápiában ósrégi módszer – már Hippocrates is használta, ha a betegeit nyújtani kellett, de egyszerűen létrára kötözte őket. Glisson nyaknyújtója is több évszázados eljárás. Közben a fekvő helyzetben történő nyújtó-eljárások is teret hódítottak – az utolsó évtizedekben különösen a franciáknál –, újabban gépesítve, melyek elég hatásosak, de gyötrelmesek. Függetlenül lógva is végeztek egyesek gerincnyújtást, de ezek is gyötrelmesek. Ezekkel szemben a súlyfürdő a langyos vízben szinte kellemesnek mondható.

Moll Károlynak az 1953. év tavaszán jutott az eszébe, hogy langyos, vagyis indifferens hőmérsékletű vízben – amilyen a hévízi tó – és függetlenül, azaz lógó helyzetben kellene a gerincet nyújtani. Az elgondolás a hévízi kórház asztalos műhelyében még aznap megvalósult, és üzembe helyeztetett az első kis úszó tutajra szerelt függesztő készülék, ami olyan rohamos népszerűsége tette szert, hogy hamarosan fixált súlyfürdő szerkezeteket kellett konstruálni, és ebből a népszerűségéből ma sem vesztett. Ma már elképzelhetetlen lenne Hévíz súlyfürdő nélkül, amivel Hévíz a legjobb gyógyeredményeit éri el.

Olyan helyeken, ahol helyesen bánnak a súlyfürdővel, ugyanez lehet a helyzet, de ismeretes, hogy a súlyfürdővel rendelkező gyógyfürdők nem népszerűek, nyilván a helytelen alkalmazása vagy a rossz szerkezete miatt. Itt meg kell említeni azt, hogy a Lukács fürdő és a Gellért fürdő súlyfürdő-részlege is vesztett a népszerűségéből, amióta Glisson-nyaktartókkal szerelték fel. Ismeretes, hogy leírtak többen kádban végezhető súlyfürdést is, de ezek nehézkesek, és nem terjedtek el.

Az lenne az ideális, ha a súlyfürdő mindennél olyan népszerű lenne a gyógyfürdőknél, ahol berendezkedtek vele, mint Hévízen. Ez akkor válna valóra, ha a súlyfürdő-berendezések és az alkalmazási módjuk is hasonló lenne. A súlyfürdő helyes alkalmazási módjával Moll leírása szerint – az osztályán ápolts discopathiás betegeinek a kórházi ápolási ideje a súlyfürdő használata óta 35–40%-kal csökkent – nem szólva az ambulánsan kezelt discopathiások táppénz-megtakarításáról!

Felette tanulságosak e szempontból a várpalotai és dudarbányai ÜZEMI SÚLYFÜRDŐ berendezéssel elért eredmények, melyeket Moll felügyelete mellett készítettek: MUNKÁK MELLETT AMBULANTER végzett súlyfürdőzés hatására a discopathiás betegek TÁPPÉNZES BETEGÁLLOMÁNYA 25%-kal csökkent, ami azt jelenti, hogy a betegek a MUNKÁJUK VÉGZÉSE MELLETT súlyfürdőztek: vagyis se munkakiesésük nem volt, és táppénzt sem vettek igénybe! – Ezért fontos a jó súlyfürdő-berendezés és annak helyes alkalmazása. Ezért szükséges az illetékes gyógyfürdők tudomására adni, milyennek kell a célszerű súlyfürdő-készüléknek lennie, és mi annak célszerű alkalmazási módja.

Az alábbi leírás legyen ennek az útmutatója.

Milyen legyen a célszerű súlyfürdő-készülék?

Minden része fából készüljön, és amennyire lehet, vörösfenyőből, ami a vizet jól tűri!

Vas alkatrésze ne legyen! Vasat a test lágy részei nem tűrnek jól – már csak a hidegségük miatt sem.

A súlyfürdő hibái a hosszas használat révén – főleg Hévízen – derültek ki, és ezeket fokozatosan küszöböltük ki, ami a sok egyébütt üzemelő súlyfürdőnél nem történt meg, vagy hibásan javítottak rajta.

A szerkezet összeállításánál azt kell figyelembe venni: mi a célja a súlyfürdőnek, mi a hatása a súlyfürdőnek a porcsérves betegre. – Minthogy a porcsérv mindég a derék túlerőltetésétől vagy balesettől származik – akár a lumbalis tájon, akár a gerinc magasabb régióiban –, helyreigazítása tractióval és annak negatív nyomást okozó szívó hatásával érhető el. Hogy a tractióval keletkező negatív nyomásnak milyen fontos szerepe van, bizonyítják S. Jaison – M. I. V. és Dixon – A. S. I. 1970, 29/3, 261–65 sorokban leírt „Intraart press is rheu-

matoid arthrit. of the Knee” című dolgozatából. Moll megfigyelései is igazolják a negatív nyomás szerepét a súlyfürdő gyógyhatásában avval, hogy fekvő betegein észlelt és le is írt 6-8 olyan különös súlyfürdőző esetét fiatalabb betegeinél, akiknél a súlyfürdőben való lógás java idejében hirtelen rettenetes fájdalom jelentkezett a derekukban, és e betegek mind azt hitték, hogy evvel végérvényesen lerokkantak. De a súlyok lerakása után 1–2 perc múlva csodálkozva állapították meg, hogy minden fájdalmuk eltűnt, és immár semmi bajuk nincs. Ezek az aránylag ritka esetek a legszebb példái a súlyfürdő gyógyhatásának, ami a még egészen le nem fixált porcsérv hirtelen visszacsúszásával magyarázható. Egyébként is ez a súlyfürdő gyógyhatása, de chronikus esetekben ez lassúbb folyamat.

E tapasztalatok, valamint Jaison és Dixon észlelései nyomán Moll súlyfürdőzteti a térd- és a coxarthrosisokat is, kitűnő eredménnyel, és ugyanúgy a nyaki spondylosisokat is. De leírta a *Rheumatologia*, *Balneológia*, *Allergológia* 1972. évi 13. számában a kéz- és lábujjak arthrosisánál történő ujjhúzásait is az ún. ujjhúzóval („Mädchenfänger”). Ezeknél röntgenfelvétellel az ízfelszínnek tetemes eltávolodását is kimutatta. – Ezen ujjhúzásoknak a gyógyeredménye olykor meglepő.

Milyen legyen a minden szempontból kifogástalan súlyfürdő szerkezete?

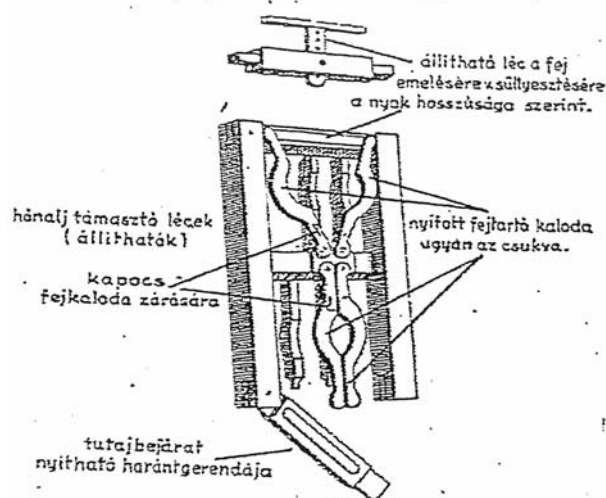
A testet tartó kaloda úgy legyen a vízbe süllyesztve, hogy a benne függő testet nyakig ellepje a víz.

A nyaktartó kaloda síkja kövesse a rendes fejtartás síkját, ami 30–35 fokos lejtésnek felel meg, aminek az előrehaladt nyaki spondylosisnál van fontossága, ahol a fej erőszakolt hátra hajlítása az arteria vertebralis megtörése következtében szédülést, sőt ájulást is okozhat.

A nyaki kaloda és a mankószerűen kiképzett hónalj-támaszték forgó részei közötti távolság ne legyen 15 cm-nél nagyobb, mert csak ebben az esetben tud a beteg kényelmesen a hónaljára támaszkodni. Ha ez a távolság nagyobb, akkor a könyökeivel kénytelen támaszkodni, ami erőlködéssel jár, és ez hátráltatja a kívánatos szövetelernyedést.

A nyaki kaloda elülső végei legyenek összekapcsolhatóak, hogy a fürdőzés közben ne nyílnak szét. A hónalj-támaszték belső oldala és a felkart tartó rész a törzs felőli oldalon legyen

Kétszemélyes tutajkaloda súlyfürdőhöz.

vájulatos, és idomuljon a felkar és a mellkas domborulatához.

A nyaki kaloda úgy legyen kiképezve, hogy abban az álkapocs és az állcsúcs ne nyomódjék.

Valamennyi fa alkatrész legyen a szükséges helyeken kipárnázva.

A súlyokat tartó öv úgy legyen szabva, hogy az elülső végei a medencecsont szélein és semmi esetre se a hason nyugodjék.

Az övnek a hason való összekapcsolása szigorúan tilos!

A bokasúlyokat tartó bőrből készült cipőfel-sőrész két oldalán vagy a talpi részén legyen a kapocs a súlyok felakasztásához.

Egy anomáliára is fel kell hívnom a figyelmet. – Több ízben találkoztam Hévízen ilyen súlyfürdő-előírással: 20 perc súlyfürdő – SÚLY NÉLKÜL! Teljes non sens! Aki ilyent ír, nincs tisztában a víz fizikájával, az archimedesi törvénnyel, a víz felhajtó-erejével – de a súlyfürdővel sem, és nem tanulta meg a balneológiából azt, hogy egy 70 kg-os emberi test a vízben mindössze 7,9 kg lesz, és ebből is 4-4,5 kg a vízből kiálló fejnek a súlya! Hogyan vár súlytalan súlyfürdőtől gyógyhatást az előíró?

A leírt helyes súlyfürdő-berendezésről CENTRÁLISAN kellene utasítást kiadni az összes súlyfürdővel rendelkező gyógyfürdő-helyeknek, de az alkalmazás módjáról is a leírtak alapján. Ha ez megtörténne, a betegek gyógyulása tökéletesebb lenne, és az SZTK nemcsak szórványosan, hanem tömegesen takarítana meg kiszámíthatatlan mennyiségű táppénzt!